

Трегуб Олександр Андрійович,

кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник відділу господарсько-правових досліджень
проблем економічної безпеки

(Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В. К. Мамутова Національної академії наук України», м. Київ)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0660-5783>

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПОСИЛЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ОРГАНУ З ПИТАНЬ ПРОТИМІННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкриваються ключові недоліки в організації та функціонуванні Національного органу з питань протимінної діяльності, що обумовлюють його недостатню інституційну спроможність. Обґрунтовано правові шляхи посилення інституційної спроможності цього органу як центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом. Встановлено основні критерії віднесення Національного органу з питань протимінної діяльності до органів із таким статусом. Запропоновано утворити цей орган у формі комітету, що враховуватиме його єдиноначальність та приналежність до центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом.

Ключові слова: інституційна спроможність, державне управління, функції, повноваження, протимінна діяльність, розмінування, Національний орган з питань протимінної діяльності, спеціальний статус.

Постановка проблеми. Тривалі й масштабні воєнні дії призвели до забруднення території України різного роду мінами, боєприпасами та іншими вибухонебезпечними предметами (далі – ВВП). За офіційними даними, станом на кінець серпня 2025 р. ймовірно забрудненими вважаються понад 137 тис. км² [1], що блокує доступ до цих територій місцевого населення й органів влади, перешкоджає їх господарському та іншому продуктивному використанню, сприяє погіршенню екологічної ситуації та збільшенню соціальної напруги. За таких обставин протимінна діяльність (далі – ПМД) стає фокусом державної політики й передумовою подальшого відновлення та розвитку країни.

Попри численні виклики й обмеженість ресурсів, Національна стратегія протимінної діяльності на період до 2033 року переслідує три головні цілі, а саме повернення територій до безпечного та продуктивного використання без ризиків наявності ВВП, зниження впливу цих предметів на життя і здоров'я населення, а також розбудову системи управління ПМД. Ефективність цієї системи визначатиме об'єктивні можливості досягнення перших двох цілей. Водночас завдання, які передбачається виконати в рамках розбудови системи управління ПМД, свідчать про певне заниження рівня проблеми й акценті не стільки на її першопричинах, скільки на різних проявах і окремо взятих аспектах. Зокрема, одним із завдань є забезпечення необхідної спроможності органів виконавчої влади, що здійснюють управління у сфері ПМД, зокрема у сфері зовнішнього моніторингу [2]. Таке формулювання є надто загальним і спрямовує зусилля переважно на пошук шляхів покращення якостей наявної системи управління, тоді як практичний вимір ПМД чітко сигналізує про необхідність радикальних змін і нового устрою державного управління. Децентралізація та автономізація у системі державних інституцій, наділених владними функціями у сфері ПМД, перманентне розростання й ускладнення

цієї системи негативно позначилися на єдності та цілеспрямованості державної політики, призвели до неефективного розподілу та використання ресурсів. Національний орган з питань протимінної діяльності (далі – НОПМД), який відповідно до визнаних міжнародних практик мав би виступати центром державного управління у цій сфері і взяти на себе основний тягар відповідальності держави за організацію розмінування постраждалих територій, виявився лише допоміжним суб'єктом управління, позбавленим реальних повноважень і ресурсів для їх реалізації. Національний статус цього органу є більше номінальним і не кореспондується із його слабкою інституційною спроможністю та рекомендаційним характером рішень.

З огляду на викладене вище постає потреба у створенні правових умов для посилення інституційної спроможності НОПМД, що дасть можливість побудувати ефективну систему державного управління у сфері ПМД та успішно досягти поставлених стратегічних цілей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багатогранність предмета дослідження зумовлює потребу в послідовному науковому розв'язанні низки завдань теоретичного і прикладного характеру.

Одним із таких завдань є з'ясування змісту вихідної категорії «інституційна спроможність», що стає можливим завдяки аналізу теоретичних напрацювань О. Баштанник [3], О. Рось [4] та С. Тундасва [5]. Не менш важливими для цього дослідження є наукові джерела, у яких обґрунтовуються критерії, за якими в системі центральних органів виконавчої влади (далі – ЦОВВ) виділяються органи зі спеціальним статусом. Такі критерії пропонуються в публікаціях В. Дерещ [6], О. Лавренової [7] та Р. Негари [8]. Використання відповідних теоретичних положень створює підґрунтя для формулювання правових підходів до посилення інституційної спроможності НОПМД.

Особливої уваги заслуговують спеціальні дослідження, присвячені окремим аспектам державного управління у сфері ПМД. У цьому сегменті літератури становлять інтерес публікації О. Ботнарєнко (розглядає суб'єктів ПМД в Україні) [9], І. Лаппо (зосереджується на основних аспектах діяльності та перспективах розвитку Центру протиміної діяльності) [10], С. Потєр'яка (аналізує механізми державного управління сферою ПМД в Україні) [11] та В. Теремецького (надає характеристику суб'єктам адміністративно-правового забезпечення ПМД в Україні) [12]. Ці науковці репрезентують підходи, спрямовані передусім на вдосконалення вже сформованої системи державного управління у сфері ПМД, тоді як питання розроблення моделі управління з новими організаційними та функціональними параметрами вони не розглядають.

Принципово відмінний погляд на інституційну архітектуру ПМД в Україні висвітлює у своїй нещодавній публікації Інститут глобальних змін Тоні Блера. Експерти Інституту доходять висновку про необхідність централізації системи державного управління у сфері ПМД для забезпечення цілісності державної політики та найбільш ефективного використання ресурсів. За їх задумом, що спирається на міжнародний досвід, «левоу» частку відповідних функцій і повноважень доцільно передати незалежному НОПМД разом з адекватним фінансовим, матеріальним і кадровим забезпеченням [13]. Стратегічна правильність такого погляду в національному контексті не піддається сумніву, але окремі ідеї та пропозиції усе ж потребують глибшого наукового осмислення, юридичного аналізу з можливим доповненням і коригуванням.

Саме цим обумовлюється актуальність вибраної теми дослідження.

Метою цієї статті є виявлення ключових вад в організації та діяльності НОПМД як суб'єкта державного управління й обґрунтування правових шляхів посилення його інституційної спроможності.

Виклад основного матеріалу. Для досягнення поставленої мети потрібно спочатку з'ясувати значення категорії «інституційна спроможність» у контексті функціонування НОПМД як органу державного управління у відповідній сфері.

На сьогодні поняття «інституційна спроможність» доволі часто зустрічається у стратегіях, планах, програмах та інших документах державного планування, рідше – у нормативно-правових актах.

Так, у Стратегії реформування державного управління України на 2022–2025 роки йдеться про «посилення інституційної спроможності центральних органів виконавчої влади та розвитку компетенцій державних службовців», «проведення обстеження щодо інституційної спроможності та кадрового складу державних органів» [14]. Нещодавно схвалена Кабінетом Міністрів України Стратегія реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів на період до 2029 року пов'язує інституційну спроможність із штатною чисельністю державних інспекторів органів державного екологічного контролю [15]. Концепція Державної цільової соціальної програми «Молодь України: покоління стійкості – 2030» вказує на необхідність зміцнення інституційної спроможності органів державної влади та місцевого самоврядування, формування основних компетентностей державних службовців, посадових осіб і фахівців, які працюють із молоддю

[16]. Зі свого боку, у Національній стратегії протиміної діяльності на період до 2033 року наголошується на низькому рівні інституційної спроможності суб'єктів управління ПМД у зв'язку з високою плінністю кадрів, зокрема найбільш кваліфікованих працівників [2]. В усіх наведених випадках інституційна спроможність так чи інакше стосується кількісних або якісних показників кадрового забезпечення органів влади.

Інший підхід закладено в Законі України від 18.06.2025 № 4503-IX «Про внесення змін до Закону України “Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів” щодо посилення інституційної спроможності Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, та вдосконалення механізмів управління активами». Як випливає із цього Закону, посилення інституційної спроможності передбачає встановлення гарантій незалежності Національного агентства, підвищення кваліфікаційних вимог до кандидатів на посаду його голови, підвищення ефективності зовнішнього і внутрішнього контролю за діяльністю Національного агентства, покращення умов його фінансового забезпечення й низку інших змін, які стосуються правових та організаційних засад функціонування цього органу [17]. Отже, можна дійти висновку, що в розумінні законодавця інституційна спроможність охоплює набагато більше елементів, які впливають на здатність відповідного органу державної влади повною мірою реалізувати своє функціональне призначення.

У літературі явище інституційної спроможності розглядається переважно з позиції комплексного підходу і з акцентом саме на інституціях, а не на індивідах. Із посиланням за позицію Європейської комісії та низку інших напрацювань, О. Рось надає загальне визначення інституційної спроможності як «здатності інституції виконувати свої функції через забезпечення належного рівня процесів, організації та ресурсів відповідної інституції» [4, с. 99]. У розвиток цього наукового погляду О. Баштанник уточнює, що інституційна спроможність відображає здатність інституції виконувати покладені на неї функції на основі трьох складових: нормативно-правового, організаційного та ресурсного забезпечення [3, с. 16]. Близьким є підхід С. Тундасєва, який до основних ознак інституційної спроможності правоохоронних органів відносить нормативно-правове забезпечення, наявність системи спеціальних суб'єктів, а також фінансове та матеріально-технічне забезпечення. Система спеціальних суб'єктів розглядається через завдання, функції, компетенцією цих суб'єктів, структурно-функціональний устрій і організацію взаємодії усередині та за межами відповідної системи [5, с. 686–687].

Комплексний погляд на інституційну спроможність НОПМД, що має передбачати також і кадрове забезпечення (цей елемент чомусь відсувається на другий план у висвітлених вище наукових підходах), дає змогу побачити всі ті компоненти, які в сукупності формують реальну здатність зазначеного органу здійснювати функції управління у сфері ПМД в умовах новітніх викликів і завдань щодо розмінування території України.

Нормативно-правовою основою діяльності НОПМД є Закон України від 06.12.2018 № 2642-VIII «Про протиміну діяльність в Україні» та постанова Кабінету Міністрів України від 10.11.2021 № 1207 «Про

утворення Національного органу з питань протимінної діяльності», якою затверджено склад і положення про відповідний орган. Аналіз цих нормативно-правових актів виявляє декілька специфічних ознак НОПМД, які характеризують його місце і роль у відповідній системі органів державного управління:

- НОПМД має статус міжвідомчого і допоміжного органу, що діє за колегіальним принципом;

- головною метою цього органу є координація органів державної влади та місцевого самоврядування, підприємств і організацій незалежно від форми власності, які здійснюють заходи у сфері ПМД (за винятком тих, які належать до сфери управління міністерств та інших ЦОВВ);

- до відновлення територіальної цілісності України вирішальний вплив на роботу НОПМД має Міністерство оборони України (орган діє під головуванням Міністра оборони України, а його секретаріатом є структурний підрозділ зазначеного Міністерства);

- формою роботи НОПМД є засідання, які мають проводитися щонайменше один раз на квартал;

- компетенція цього органу реалізується через розроблення і схвалення пропозицій та рекомендацій, які направляються членам НОПМД та Кабінетові Міністрів України [18; 19].

Наведені ознаки свідчать про слабку інституційну спроможність НОПМД, який не є ЦОВВ і може лише частково й опосередковано (через органи, наділені реальними повноваженнями) впливати на формування та реалізацію державної політики у сфері ПМД. Інститут глобальних змін Тоні Блера звертає увагу на низку недоліків у визначенні організаційних, функціональних та інших рамок діяльності цього органу, а саме: консультативно-дорадчий статус і обумовлена ним відсутність повноважень, якими наділені органи виконавчої влади; складна та тривала процедура ухвалення рішень за нерегулярності засідань; постійні кадрові зміни та політичний характер посад членів НОПМД (переважно перші заступники та заступники міністрів), що обмежує експертні можливості цього органу та може призводити до непослідовних рішень; очевидність колізії між дорадчим (допоміжним) статусом НОПМД та формально покладеною на нього координаційною функцією [13, с. 25–28].

Такі організаційно-правові засади діяльності НОПМД мають наслідком множинність органів та структур, що беруть участь у формуванні державної політики у цій сфері, розпорошеність і дублювання їхніх функцій, міжвідомчу конкуренцію та численні бюрократичні бар'єри для проведення розмінування території України. Межі секторів державно-владного впливу, на які де-факто розподілена сфера ПМД, постійно змінюються через брак єдиного керівного центру, утворення нових і реорганізацію наявних структур, роздроблення компетенції, загострення протиріч та збільшення «відстані» між нормативно спроектованою і реалізованою на практиці моделями управління.

Як наголошує Інститут глобальних змін Тоні Блера, до управління сферою ПМД в Україні залучено понад 30 суб'єктів державного сектору. Серед них – Міністерство економіки, довілля та сільського господарства України (раніше – Міністерство економіки України), Міністерство оборони України, Міністерство внутрішніх справ України, Державна служба з надзвичайних ситуацій України, Державна спеціальна служба транспорту, Національна поліція, НОПМД, Центр гуманітарного розмінування й інші суб'єкти. Це має наслідком

розпорошення відповідальності, труднощі в ухваленні стратегічних рішень та пріоритетності завдань, що в підсумку негативно впливає на якість і темпи розмінування [13, с. 23]. Водночас інституційна спроможність усієї системи державного управління у сфері ПМД значною мірою формується хаотично, подекуди під дією імпульсивних і недостатньо виважених кроків.

Так, у липні 2025 р. було утворено Міністерство економіки, довілля та сільського господарства України, яке отримало набагато більший обсяг повноважень у сфері ПМД порівняно з колишнім Міністерством економіки України. Ці повноваження стосуються передусім гуманітарного розмінування як основної складової ПМД і передбачають: участь не лише в забезпеченні реалізації, але й у формуванні державної політики у сфері гуманітарного розмінування; забезпечення взаємодії ЦОВВ з питань гуманітарного розмінування; участь у забезпеченні функціонування системи управління інформацією у сфері ПМД; сприяння розвитку та впровадженню інноваційної політики у сфері гуманітарного розмінування [20]. Отже, фактично державна політика у сфері гуманітарного розмінування виокремлюється із загального руслу державної політики у сфері ПМД, що посилює міжінституційне й міжфункціональне напруження у відповідній системі державного управління. Існує також ризик втрати концентрації на виконанні саме цих повноважень як пріоритетних для держави і суспільства, адже на Міністерство економіки, довілля та сільського господарства України покладатиметься надмірно великий обсяг повноважень, пов'язаних з іншими напрямками та видами державної політики.

До цього слід додати, що відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 14.02.2023 № 136 було утворено Міжвідомчу робочу групу з питань гуманітарного розмінування, яку очолює перший віцепрем'єр-міністр України – міністр економіки [21]. Ця група є консультативно-дорадчим органом Кабінету Міністрів України, яка за своїми завданнями й повноваженнями, складом, формою організації роботи та іншими ознаками багато в чому дублює НОПМД та відтворює його характерні вади [13, с. 29]. Паралельне співіснування схожих за своїм функціональним призначенням суб'єктів управління ускладнює цілеспрямоване формування єдиної державної політики у сфері ПМД.

У багатьох публікаціях з теми дослідження пропонується шляхи розв'язання проблем державного управління у сфері ПМД, які обмежуються окремим аспектом або є найбільш доступними з погляду витрат часу, матеріальних ресурсів та організаційно-правових заходів. Наприклад, І. Лаппо окреслює перспективи розвитку Центру протимінної діяльності Державної спеціальної служби транспорту України [10, с. 78], С. Потеряйко розкриває проблему оптимізації системи цивільного захисту України для здійснення заходів у сфері ПМД [11, с. 310–316], О. Ботнаренко вказує на необхідність розмежування відповідних повноважень між Міністерством внутрішніх справ України і Державною службою з надзвичайних ситуацій України [9, с. 191–193], В. Теремецький пропонує уточнити повноваження міністерств у сфері ПМД [12, с. 264]. Безперечно, ці результати заслуговують на увагу та можуть бути корисними у правотворчій діяльності. Однак вони не розв'язують ключової проблеми, яка полягає у відсутності єдиної державної інституції зі спеціальною компетенцією у сфері ПМД, вбудованої в систему органів виконавчої влади і спроможної консолідувати організаційні та функціональні елементи державного управління

в цій сфері з метою ефективного досягнення поставлених стратегічних цілей і раціонального використання ресурсів. У цьому питанні дороговказом можуть стати Міжнародні стандарти ПМД (IMAS), розроблені Службою ООН з питань протимінної діяльності.

Так, Міжнародний стандарт ПМД IMAS 01.10 Guide for the application and development of International Mine Action Standards (IMAS) встановлює основні вимоги до правового статусу НОПМД країни, що зазнала мінного забруднення. За загальним правилом цей орган є головним суб'єктом, відповідальним за регулювання, управління та координацію у сфері ПМД. Повноваження НОПМД мають охоплювати всі етапи й аспекти програми ПМД в межах країни, включно з розробленням національних стандартів відповідно до IMAS. Особливим напрямом діяльності НОПМД є забезпечення зв'язку ПМД із гуманітарними системами, національними планами розвитку та стратегіями [22]. Як можна переконатися, вимоги IMAS 01.10 щодо правового статусу НОПМД в Україні не бралися до уваги.

У ДСТУ 8820-1:2023 «Протимінна діяльність. Процеси управління. Частина 1. Система управління якістю» НОПМД згадується як основний орган управління та координації діяльності у сфері ПМД, але з посиланням на його функції та повноваження, що визначені Законом України «Про протимінну діяльність в Україні» [18] та постановою Кабінету Міністрів України [19]. У ДСТУ 8820-1:2023 зазначається, що керівництво оператора ПМД здійснює управління діяльністю оператора та відповідає за виконання процесів виробництва продукції перед НОПМД [23]. Це положення виявляє протиріччя між допоміжним статусом НОПМД в Україні і усталеною міжнародною практикою покладання на цей орган широких за обсягом і змістом владних повноважень щодо регулювання, управління та координації у сфері ПМД. Для усунення цього протиріччя потрібно надавати більшого значення нормі ч. 2 ст. 2 Закону України «Про протимінну діяльність в Україні», відповідно до якої в Україні діють національні стандарти ПМД, що розробляються з урахуванням міжнародних стандартів ПМД та чинного законодавства [18]. Згадування міжнародних стандартів саме перед, а не після національного законодавства навряд чи є випадковим і відображає намір законодавця забезпечити проведення стандартизації у сфері ПМД відповідно до визнаних у світі практик і підходів.

Отже, необхідність посилення інституційної спроможності НОПМД в Україні з наданням йому повноцінного статусу ЦОВВ стає очевидною. Інститут глобальних змін Тоні Блера вважає таке рішення найкращим з усіх доступних альтернатив і рекомендує створити Національне агентство з протимінної діяльності як ЦОВВ зі спеціальним статусом, відповідальний за формування та частково – за забезпечення реалізації державної політики в цій сфері. Такий підхід передбачає концентрацію у межах одного ЦОВВ усіх питань щодо розвитку інституційної спроможності державного управління, прийняття нормативно-правових актів у сфері ПМД, забезпечення регулювання у сфері навчання й інформування про ризики, пов'язані з ВМП, встановлення правил для сертифікації операторів, процесів та технічних засобів розмінування, визначення засад планування, формування систем управління якістю та інформацією, взаємодії з донорами та зовнішнього представництва, а також багатьох інших питань. Для успішної реалізації своїх функцій Національне агентство з протимінної діяльності має бути

інституційно незалежним (підпорядковуватися напряму Кабінету Міністрів України), володіти необхідною матеріально-технічною базою та кадровим потенціалом (із цією метою рекомендується забезпечити збереження й передачу агентству наявних ресурсів). Для виконання частини функцій з реалізації державної політики у сфері ПМД відповідно до міжнародних стандартів планується також створення так званого операційного органу (Центру протимінної діяльності), який входить до сфери управління нового НОПМД [13, с. 71–73, 104–105]. Висвітлені пропозиції потребують додаткового аналізу, зокрема на предмет їх узгодженості із чинним законодавством.

Як визначено у ст. 16 Закону України від 17.03.2011 № 3166-VI «Про центральні органи виконавчої влади», ЦОВВ утворюються для виконання окремих функцій з реалізації державної політики як служби, агентства, інспекції, комісії та бюро, а їхня діяльність спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через відповідних міністрів. Агентство утворюється в разі, якщо більшість функцій пов'язана з управлінням об'єктами державної власності, що належать до сфери його управління (ч. 2 ст. 17 Закону) [24]. Отже, форма агентства не є прийнятною для НОПМД як через особливе функціональне призначення агентств (переважно функції з управління об'єктами державної власності), так і зважаючи на залежність від профільних міністрів, через яких спрямовується та координується їхня діяльність. Інституційна незалежність НОПМД обумовлюється наявністю у нього спеціального статусу.

Уже тривалий час науковці наголошують на відсутності в законодавстві чітких критеріїв та підстав віднесення органів державної влади до ЦОВВ зі спеціальним статусом [7, с. 115; 8, с. 25]. У ст. 24 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» називаються окремі органи, що належать до цієї категорії, а також допускається утворення інших ЦОВВ зі спеціальним статусом Кабінетом Міністрів України або відповідно до закону. Положення згаданого Закону поширюються на ЦОВВ зі спеціальним статусом, якщо Конституцією та законами України не визначено інші особливості організації та порядку діяльності цих органів [24]. Зважаючи на прогалину в законодавстві, дослідники намагаються самостійно визначити критерії, за якими виділяються ЦОВВ зі спеціальним статусом.

Наприклад, на думку О. Лавренової, такими критеріями є: наявність специфічних завдань і функцій; особливий порядок вирішення кадрових питань; спеціальні вимоги до членів ЦОВВ зі спеціальним статусом (за загальним правилом); особливий порядок їх підконтрольності та підзвітності; спеціальні гарантії діяльності для членів цих органів; наявність правотворчих повноважень [7, с. 116–118]. О. Негара уточнює, що критерієм визначення спеціального статусу ЦОВВ потрібно вважати не саму його компетенцію, а її обсяг, який зазвичай передбачає і формування, і реалізацію державної політики. Крім того, додатковим критерієм віднесення до ЦОВВ зі спеціальним статусом може виступати організаційно-правова форма [8, с. 29–30]. Є також підстави погодитися з В. Дерещем у тому, що створення ЦОВВ зі спеціальним статусом потрібно сприймати як винятковий випадок [6, с. 68], викликаний особливою необхідністю відступу від системи «звичайних» ЦОВВ.

Виняткова необхідність існування НОПМД як ЦОВВ зі спеціальним статусом обґрунтовується масштабом і складністю завдань щодо розмінування

території України, забруднення якої різноманітними ВВП триває, і подекуди навіть із більшою інтенсивністю. Дискусійним питанням є організаційно-правова форма цього органу у співвідношенні з його функціями і спеціальним статусом.

Як слушно зауважує О. Негара, для впорядкування ЦОВВ зі спеціальним статутом краще уникати використання організаційно-правових форм, які призначені для створення ЦОВВ, що не мають відповідного статусу [8, с. 30]. Наприклад, попри регламентацію в законі призначення та місця агентств в системі «звичайних» ЦОВВ, Національне агентство з питань запобігання корупції та Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, утворені як органи зі спеціальним статусом.

Однією з форм, яка згадується в ч. 1 ст. 16 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади», є комісія. У формі комісій можуть створюватися як ЦОВВ зі спеціальним статусом, так і інші органи державної влади. До перших на сьогодні належать національні органи регулювання природних монополій (Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку), а також Національна комісія зі стандартів державної мови. Спільною ознакою усіх комісій є те, що вони є колегіальними органами. Однак принцип колегіального ухвалення рішень виявився значною перешкодою для вироблення єдиного стратегічного курсу у сфері ПМД, на що вказує досвід функціонування нинішнього НОПМД [13, с. 91–93]. Тому для формування НОПМД уже як ЦОВВ зі спеціальним статусом було б розумно перейти до принципу єдиноначальності, що ніяк не перешкоджає існуванню певних елементів колегіальності в діяльності цього органу. Наприклад, закон надає можливість утворення колегії НОПМД, що є консультативно-дорадчим органом для підготовки рекомендацій [24].

Зважаючи на викладені вище міркування щодо організаційно-правового і номінативного відмежування органів зі спеціальним статусом від інших ЦОВВ та доцільності покладення єдиноначальності в основу діяльності НОПМД, є сенс розглянути можливість створення цього органу у формі *комітету*. Велика українська енциклопедія (тематичний реєстр з напрямку «Юридичні науки») визначає комітет як «орган державної влади спеціальної компетенції» [25, с. 72]. Така форма прямо не називається в ч. 1 ст. 16 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади», але залишається саме в системі ЦОВВ зі спеціальним статусом. Конституцією України передбачено утворення Антимонопольного комітету України та Державного комітету телебачення і радіомовлення України, спеціальний статус яких закріплено ст. 24 вищевказаного Закону й іншими нормативно-правовими актами. Як випливає із чинного законодавства, Антимонопольний комітет України є колегіальним органом, а Державний комітет телебачення і радіомовлення України – єдиноначальним.

Варто відзначити, що історично державні комітети входили до системи ЦОВВ як органи зі спеціальним, так і без спеціального статусу. Переважно державні комітети брали участь не лише в реалізації, але й у формуванні державної політики в певній галузі чи сфері. Наприклад, до основних завдань Державного комітету України по водному господарству належала

участь у формуванні та забезпечення реалізації державної політики з питань розвитку водного господарства і меліорації земель, управління галуззю та здійснення єдиної технічної політики [26]. Із прийняттям у 2011 р. Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» функції колишніх державних комітетів з реалізації державної політики були поступово передані службам і агентствам, а функції з формування державної політики – міністерствам. На цей час комітети в системі ЦОВВ залишаються лише як органи влади зі спеціальним статусом, що дає підстави схилитися до вибору цієї форми для НОПМД.

Для належного закріплення спеціального статусу НОПМД та посилення його інституційної спроможності фахівці пропонують прийняти окремий закон, який визначатиме функції, повноваження, структуру, підзвітність цього органу, механізми контролю за його діяльністю, порядок призначення керівництва, засади фінансового та матеріально-технічного забезпечення й інші важливі аспекти [13, с. 104]. Серед елементів спеціального статусу НОПМД особливої уваги заслуговують гарантії здійснення повноважень, до яких доцільно віднести заборону незаконного втручання в діяльність цього органу та впливу на його працівників, необхідне фінансове, матеріально-технічне, кадрове забезпечення та інші гарантії.

Висновки. Проведене дослідження дало змогу виявити низку недоліків, які прямо вказують на слабку інституційну спроможність НОПМД, а саме: міжвідомчий і допоміжний статус; складність досягнення консенсусу щодо формування державної політики в умовах колегіального ухвалення рішень; обмеженість координаційної функції (не поширюється на підприємства й організації, які належать до сфери управління міністерств та інших ЦОВВ); відомча залежність від Міністерства оборони України; непостійний характер роботи; реалізація компетенції через пропозиції і рекомендації; інші вади. З огляду на це НОПМД здатен лише частково впливати на формування та реалізацію державної політики у сфері ПМД – і не напряму, а через Кабінет Міністрів України та ЦОВВ.

Ситуація погіршується внаслідок перевантаження системи державного управління у сфері ПМД різними суб'єктами, конфлікту їх функціональних ролей, а також нерационального, а іноді й хаотичного розподілу між ними компетенцій і ресурсів. Так, утворення Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України сприяло відокремленню державної політики у сфері гуманітарного розмінування від єдиної державної політики у сфері ПМД.

Розв'язати окреслені проблеми й усунути відзначені вище недоліки, які послаблюють інституційну спроможність НОПМД, можливо шляхом створення останнього як ЦОВВ зі спеціальним статусом та покладення на нього функцій і повноважень головного суб'єкта, відповідального в Україні за регулювання, управління та координацію у сфері ПМД (як це передбачено в ІМАС 01.10). Спеціальний статус НОПМД означає поєднання функцій із формування й частково з реалізації державної політики у сфері ПМД, особливий порядок вирішення кадрових питань, відмінні від ЦОВВ без спеціального статусу механізми підзвітності та підконтрольності цього органу, наявність у нього права приймати нормативно-правові акти, а також гарантії здійснення повноважень (включно із заборобою незаконного втручання в діяльність НОПМД, фінансовим, матеріально-технічним, кадровим забезпеченням та ін.).

Дискусійним залишається питання організаційно-правової форми НОПМД у взаємозв'язку з його функціями і спеціальним статусом. Для вирішення цього питання пропонується керуватися принципом єдиноначальності, що унеможливило утворення НОПМД у формі комісії, адже комісії є колегіальними органами. Не є прийнятною для НОПМД і форма агентства, яку пропонує Інститут глобальних змін Тоні Блера, оскільки більшість функцій агентств мають складати функції з управління об'єктами державної власності. Зважаючи на доцільність чіткішого розмежування ЦОВВ за критерієм спеціального статусу

і принцип єдиноначальності, пропонується утворити НОПМД у формі комітету. Перевагами цього варіанту є те, що на теперішній час комітети присутні лише в системі ЦОВВ зі спеціальним статусом, а також можуть бути як колегіальними, так і єдиноначальними органами.

У подальших дослідженнях доцільно конкретизувати ознаки (елементи) спеціального статусу НОПМД, що сприятиме збільшенню його інституційної спроможності стосовно досягнення цілей Національної стратегії протимінної діяльності на період до 2033 року та більш віддалених цілей у цій сфері.

Список використаних джерел

1. Аналітика (Земельні ділянки та території). *Національна платформа протимінної діяльності «Розмінуємо Україну»*. URL: <https://demine.gov.ua/> (дата звернення: 28.08.2025).
2. Про схвалення Національної стратегії протимінної діяльності на період до 2033 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024–2026 роках : розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.06.2024 № 616-р. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616-2024-%D1%80#Text> (дата звернення: 28.08.2025).
3. Баштанник О. Концептуальні засади визначення феномену спроможності в сучасній методології дослідження державного управління. *Публічне управління та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 2. С. 10–18. <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2023-2-2>.
4. Рось О. Г. Поняття та сутність нормативно-правового забезпечення інституційної спроможності представницьких органів місцевого самоврядування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 18. С. 97–100.
5. Тундасв С. М. Поняття та сутність інституційної спроможності правоохоронних органів України щодо протидії діяльності злочинних спільнот та осіб, що перебувають у статусі підвищеного злочинного впливу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С. 684–689. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-11/166>.
6. Дерещ В. А. Центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом та національні комісії в системі центральних органів виконавчої влади. *Приватне та публічне право*. 2021. № 4. С. 67–71. <https://doi.org/10.32845/2663-5666.2021.4.11>.
7. Лавренова О. Центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 8. С. 115–119.
8. Негара Р. В. Центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом в Україні: аналіз критеріїв визначення. *Правова позиція*. 2024. № 3 (44). С. 25–32. <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2024-3.5>.
9. Ботнарченко О. М. Суб'єкти протимінної діяльності в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2024. № 3. С. 188–194. <https://doi.org/10.32850/sulj.2024.3.32>.
10. Лаппо І. М., Бірюков Є. М., Журахов О. В., Добришкін Ю. М. Центр протимінної діяльності: основні аспекти діяльності та перспективи розвитку. *Збірник наукових праць ДНДІ ВС ОБТ*. 2023. Вип. 1 (15). С. 74–80. <https://doi.org/10.37701/dndivsvt.15.2023.10>.
11. Потеряйко С., Окіпняк А. Механізми державного управління сферою протимінної діяльності в Україні. *Науковий вісник: Державне управління*. 2022. № 2 (12). С. 304–321. [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-2\(12\)-304-321](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-2(12)-304-321).
12. Теремецький В. І., Марченко М. Ю. Загальна характеристика суб'єктів адміністративно-правового забезпечення протимінної діяльності в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. 3. Ч. 2. С. 259–265. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.2.42>.
13. Біла книга оновлення інституційної архітектури протимінної діяльності в Україні. Інститут глобальних змін Тоні Блера. 2025. 112 с. URL: <https://me.gov.ua/download/dc763a4c-0421-4db9-8f0b-c2594513795e/file.pdf> (дата звернення: 28.08.2025).
14. Деякі питання реформування державного управління України : розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.07.2021 № 831-р. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 28.08.2025).
15. Про схвалення Стратегії реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів на період до 2029 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках : розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.06.2025 № 625-р. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/625-2025-%D1%80#Text> (дата звернення: 28.08.2025).
16. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми «Молодь України: покоління стійкості – 2030» : розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.08.2025 № 840-р. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840-2025-%D1%80#Text> (дата звернення: 28.08.2025).
17. Про внесення змін до Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» щодо посилення інституційної спроможності Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, та вдосконалення механізмів управління активами : Закон України від 18.06.2025 № 4503-IX. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4503-20#Text> (дата звернення: 28.08.2025).

18. Про протимінну діяльність в Україні : Закон України від 06.12.2018 № 2642-VIII. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2642-19#Text> (дата звернення: 28.08.2025).
19. Про утворення Національного органу з питань протимінної діяльності : постанова Кабінету Міністрів України від 10.11.2021 № 1207. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-2021-p#Text> (дата звернення: 28.08.2025).
20. Деякі питання Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства : постанова Кабінету Міністрів України від 21.07.2025 № 903. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/903-2025-p#Text> (дата звернення: 28.08.2025).
21. Про утворення Міжвідомчої робочої групи з питань гуманітарного розмінування : постанова Кабінету Міністрів України від 14.02.2023 № 136. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/136-2023-p#Text> (дата звернення: 28.08.2025).
22. IMAS 01.10 Guide for the application and development of International Mine Action Standards (IMAS). URL: <https://www.mineactionstandards.org/standards/01-10/> (last accessed: 28.08.2025).
23. ДСТУ 8820-1:2023 «Протимінна діяльність. Процеси управління. Частина 1. Система управління якістю». URL: <https://demine.gov.ua/npras/protyminna-diialnist-chastyna-1-systema-upravlinnia-iakestiu> (дата звернення: 28.08.2025).
24. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text> (дата звернення: 28.08.2025).
25. Велика українська енциклопедія. Тематичний реєстр гасел з напрямку «Юридичні науки». Уклад.: В. Л. Бабка, М. М. Шумило ; за ред. А. М. Киридон. Київ : Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2017. 152 с.
26. Про затвердження Положення про Державний комітет України по водному господарству : постанова Кабінету Міністрів України від 27.06.2007 № 882 (втратила чинність). *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/882-2007-p#Text> (дата звернення: 28.08.2025).

References

1. Analitika (Zemelni dilianky ta terytorii) [Analytics (Land Plots and Territories)]. *Natsionalna platforma protymynnoi diialnosti «Rozminuiemo Ukrainu»*. Retrieved from: <https://demine.gov.ua/> [in Ukrainian].
2. Pro skhvalennia Natsionalnoi stratehii protymynnoi diialnosti na period do 2033 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii u 2024–2026 rokakh [On the Approval of the National Mine Action Strategy for the Period up to 2033 and the Endorsement of the Operational Action Plan for Its Implementation in 2024–2026]. *Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28.06.2024 № 616-r*. Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616-2024-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
3. Bashtannyk, O. (2023). Kontseptualni zasady vyznachennia fenomenu spromozhnosti v suchasni metodolohii doslidzhennia derzhavnoho upravlinnia [Conceptual principles of determining the phenomenon of capacity in the modern methodology of public administration]. *Publichne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia*, 2, 10–18. <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2023-2-2> [in Ukrainian].
4. Ros, O.H. (2019). Poniattia ta sutnist normatyvno-pravovoho zabezpechennia instytutsiinoy spromozhnosti predstavnytskykh orhaniv mistsevoho samovriaduvannia [Essence and concept of normative legal provision of institutional capacity of representative local bodies]. *Investysii: praktyka ta dosvid*, 18, 97–100 [in Ukrainian].
5. Tundaiev, S.M. (2022). Poniattia ta sutnist instytutsiinoy spromozhnosti pravookhoronnykh orhaniv Ukrainy shchodo protydii diialnosti zlochyynykh spilnot ta osib, shcho perebuvaiut u statusi pidvyshchenoho zlochyynnoho vplyvu [The concept and essence of the institutional capacity of the law enforcement bodies of Ukraine regarding countering the activities of criminal communities and persons who are in the status of increased criminal influence]. *Yurydychni naukovyi elektronnyi zhurnal*, 11, 684–689. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-11/166> [in Ukrainian].
6. Derets, V.A. (2021). Tsentralni orhany vykonavchoi vlady zi spetsialnym statusom ta natsionalni komisii v systemi tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady [Central executive authorities with special status and national commissions in system of central executive authorities]. *Pryvatne ta publichne pravo*, 4, 67–71. <https://doi.org/10.32845/2663-5666.2021.4.11> [in Ukrainian].
7. Lavrenova, O. (2016). Tsentralni orhany vykonavchoi vlady zi spetsialnym statusom [Central executive authorities with special status]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, 8, 115–119 [in Ukrainian].
8. Nehara, R.V. (2024). Tsentralni orhany vykonavchoi vlady zi spetsialnym statusom v Ukraini: analiz kryteriiv vyznachennia [Central bodies of executive power with special status in Ukraine: analysis of criteria for definition]. *Pravova pozytsiia*, 3 (44), 25–32. <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2024-3.5> [in Ukrainian].
9. Botnarenko, O.M. (2024). Subiekty protymynnoi diialnosti v Ukraini [Actors of anti-mine activity in Ukraine]. *Pivdenonoukrainskyi pravnychi chasopys*, 3, 188–194. <https://doi.org/10.32850/sulj.2024.3.32> [in Ukrainian].
10. Lappo, I.M., Biriukov, Ye.M., Zhurakhov, O.V., Dobryshkin, Yu.M. (2023). Tsentr protymynnoi diialnosti: osnovni aspekty diialnosti ta perspektyvy rozvytku [Mine action center: main aspects of activity and development prospects]. *Zbirnyk naukovykh prats DNDI VS OVT*, 1 (15), 74–80. <https://doi.org/10.37701/dndivsovt.15.2023.10> [in Ukrainian].
11. Poteriaiko, S., Okipniak, A. (2022). Mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia sferoiu protymynnoi diialnosti v Ukraini [Mechanisms of state management of the sphere anti-breaking activities in Ukraine]. *Naukovyi visnyk: Derzhavne upravlinnia*, 2 (12), 304–321. [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-2\(12\)-304-321](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-2(12)-304-321) [in Ukrainian].
12. Teremetskyi, V.I., Marchenko M.Iu. (2025). Zahalna kharakterystyka subiektiv administratyvno-pravovoho zabezpechennia protymynnoi diialnosti v Ukraini [General characteristics of subjects of administrative and legal support of mine action in Ukraine]. *Analichno-porivnialne pravoznavstvo*, 3 (2), 259–265. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.2.42> [in Ukrainian].

13. Bila knyha onovlennia instytuttsiinoi arkhitektury protymynnoi diialnosti v Ukraini [White Paper on the Renewal of the Institutional Architecture of Mine Action in Ukraine] (2025). Instytut hlobalnykh zmin Toni Blera, 112 p. Retrieved from: <https://me.gov.ua/download/dc763a4c-0421-4db9-8f0b-c2594513795e/file.pdf> [in Ukrainian].
14. Deiaki pytannia reformuvannia derzhavnoho upravlinnia Ukrainy [Certain Issues of Reforming Public Administration in Ukraine]. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.07.2021 № 831-r. Ofitsiinyi vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
15. Pro skhvalennia Stratehii reformuvannia systemy derzhavnoho nahliadu (kontroliu) u sferi okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha, ratsionalnoho vykorystannia, vidtvorennia i okhorony pryrodnykh resursiv na period do 2029 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii u 2025–2027 rokakh [On the Approval of the Strategy for Reforming the System of State Supervision (Control) in the Sphere of Environmental Protection, Rational Use, Reproduction and Protection of Natural Resources for the Period up to 2029 and the Endorsement of the Operational Action Plan for Its Implementation in 2025–2027]. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25.06.2025 № 625-r. Ofitsiinyi vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/625-2025-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
16. Pro skhvalennia Kontseptsii Derzhavnoi tsilovoi sotsialnoi prohramy “Molod Ukrainy: pokolinnia stiikosti – 2030” [On the Approval of the Concept of the State Targeted Social Program “Youth of Ukraine: Generation of Resilience – 2030”]. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 11.08.2025 № 840-r. Ofitsiinyi vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840-2025-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
17. Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy “Pro Natsionalne ahentstvo Ukrainy z pytan vyjavlennia, rozshuku ta upravlinnia aktyvamy, oderzhanymy vid koruptsiinykh ta inshykh zlochyniv” shchodo posylennia instytuttsiinoi spromozhnosti Natsionalnoho ahentstva Ukrainy z pytan vyjavlennia, rozshuku ta upravlinnia aktyvamy, oderzhanymy vid koruptsiinykh ta inshykh zlochyniv, ta vdoshkonalennia mekhanizmiv upravlinnia aktyvamy [On Amendments to the Law of Ukraine “On the National Agency of Ukraine for Detection, Search and Management of Assets Derived from Corruption and Other Crimes” Concerning the Strengthening of the Institutional Capacity of the National Agency of Ukraine for Detection, Search and Management of Assets Derived from Corruption and Other Crimes and the Improvement of Asset Management Mechanisms]. Zakon Ukrainy vid 18.06.2025 № 4503-IX. Ofitsiinyi vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4503-20#Text> [in Ukrainian].
18. Pro protymynnu diialnist v Ukraini [On Mine Action in Ukraine]. Zakon Ukrainy vid 06.12.2018 № 2642-VIII. Ofitsiinyi vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2642-19#Text> [in Ukrainian].
19. Pro utvorennia Natsionalnoho orhanu z pytan protymynnoi diialnosti [On the Establishment of the National Mine Action Authority]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 10.11.2021 № 1207. Ofitsiinyi vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-2021-p#Text> [in Ukrainian].
20. Deiaki pytannia Ministerstva ekonomiky, dokillia ta silskoho hospodarstva [Certain Issues of the Ministry of Economy, Environment and Agriculture]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.07.2025 № 903. Ofitsiinyi vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/903-2025-p#Text> [in Ukrainian].
21. Pro utvorennia Mizhvidomchoi robochoi hrupy z pytan humanitarnoho rozminuvannia [On the Establishment of the Inter-agency Working Group on Humanitarian Demining]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 14.02.2023 № 136. Ofitsiinyi vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/136-2023-p#Text> [in Ukrainian].
22. IMAS 01.10 “Guide for the application and development of International Mine Action Standards (IMAS)”. Retrieved from: <https://www.mineactionstandards.org/standards/01-10/> [in English].
23. DSTU 8820-1:2023 “Protyminna diialnist. Protsepy upravlinnia. Chastyna 1. Systema upravlinnia yakistiu” [“Mine Action. Management Processes. Part 1. Quality Management System”]. Retrieved from: <https://demine.gov.ua/npas/protyminna-diialnist-chastyna-1-systema-upravlinnia-iakistiu> [in Ukrainian].
24. Pro tsentralni orhany vykonavchoi vlady [On Central Executive Bodies]. Zakon Ukrainy vid 17.03.2011 № 3166-VI. Ofitsiinyi vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text> [in Ukrainian].
25. Velyka ukrainska entsyklopediia. Tematychnyi reiestr hasel z napriamu “Iurydychni nauky” [Great Ukrainian Encyclopedia. Thematic Index of Entries in the Field of “Legal Sciences”] (2017). Kyiv: Derzhavna naukova ustanova “Entsyklopedychnе vydavnytstvo”. 152 p. [in Ukrainian].
26. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Derzhavnyi komitet Ukrainy po vodnomu hospodarstvu [On the Approval of the Regulation on the State Committee of Ukraine for Water Management]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27.06.2007 № 882. Ofitsiinyi vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/882-2007-p#Text> [in Ukrainian].

Trehub Oleksandr,

Candidate of Law,

Senior Research Fellow at the Department of Economic and Legal Studies of Economic Security Problems

*(State Organization "V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research**of the National Academy of Sciences of Ukraine", Kyiv)*ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0660-5783>

LEGAL ASPECTS OF STRENGTHENING THE INSTITUTIONAL CAPACITY OF THE NATIONAL MINE ACTION AUTHORITY

The article highlights the key shortcomings in the organization and functioning of the National Mine Action Authority, which determine its insufficient institutional capacity. These shortcomings include: an interagency and auxiliary status; the complexity of forming a unified state policy within the collegial decision-making; limited coordination functions; departmental dependence on the Ministry of Defence of Ukraine; the non-permanent nature of its work (in the form of meetings); the implementation of its competence through proposals and recommendations.

It is argued that the optimal way to address the identified shortcomings is to establish the National Mine Action Authority as a central executive body with special status, responsible in Ukraine for regulation, management and coordination in the field of mine action. Special attention is given to the criteria indicating that this body has a special status, namely: the combination of functions related to the formulation and, partially, the implementation of state policy in the field of mine action; a special procedure for resolving personnel matters; specific mechanisms of accountability and oversight; the authority to adopt legal acts; the establishment of guarantees for the exercise of powers (including the prohibition of unlawful interference in the activities of the National Mine Action Authority, its financial and personnel support, etc.).

The article proposes that a transition should be made to the principle of single authority, which does not preclude the existence of certain elements of collegiality in the activities of the National Mine Action Authority as a central executive body with special status. The establishment of the National Mine Action Authority in the form of a committee is substantiated, taking into account the need for a clearer distinction between central executive bodies according to the criterion of special status and the principle of single authority.

Key words: institutional capacity, public administration, functions, powers, mine action, demining, National Mine Action Authority, special status.

Надіслано до редколегії 04.09.2025
Рекомендовано до публікації 23.10.2025
Опубліковано 19.11.2025